

Punktem wyjścia dla sformułowanego projektu badawczego są wydarzenia opisane przez polskiego pisarza i reportażystę Melchiora Wańkowicza podczas jego podróży po województwach północno-wschodnich II RP. Pisarz w taki oto sposób zobrazował wychodźstwo zarobkowe do Łotwy: *„dwudziestohektarowy gospodarz idzie szukać zarobku do pięciomorgowego Łotysza mieszkającego przez granicę na takiejże ziemi, w spadku po teźże Rosji i po teźże wojnie”*. Opisana sytuacja nie była zjawiskiem odosobnionym czy jednostkowym, lecz stanowiła stały element codzienności na tamtych terenach. Wstępna analiza źródeł archiwalnych wskazuje, że zaczynając od roku 1932 coraz większym zainteresowaniem emigrantów zarobkowych z różnych regionów II Rzeczypospolitej cieszyły dwa państwa bałtyckie – Łotwa i Estonia. W stosunkowo krótkim czasie problem emigracji zarobkowej do krajów dwóch bałtyckich urósł do poważnego zagadnienia gospodarczego i społecznego. Łącznie w latach 1932 – 1939 polska emigracja zarobkowa na Łotwie i w Estonii liczyła ponad sto tysięcy ludzi.

Powyższe słowa Wańkowicza skłaniają do zadania kilku istotnych pytań: na czym polegała atrakcyjność pracy sezonowej w państwach bałtyckich? W województwach północno-wschodnich położonych najbliżej granicy z krajami bałtyckimi zjawisko to stanowiło istotny czynnik wpływający na sytuację i rozwój tej części Polski.

Mimo iż temat ten stanowi bardzo istotny epizod z dziejach emigracji z Polski w okresie międzywojennym, do tej pory nie doczekał się on rzetelnego całościowego opracowania naukowego i stanowi swoistą „białą plamę” w historiografii. Tylko nieliczni autorzy w swoich pracach poświęconych stosunkom Polski z państwami bałtyckimi na marginesie poruszali tę kwestię. Nie korzystano z bogatej bazy archiwalnej znajdującej się za granicą. W związku z powyższym autor tego projektu postawił sobie za cel wszechstronne i całościowe przedstawienie obrazu emigracji zarobkowej z Polski do Łotwy i Estonii w latach trzydziestych XX wieku. Zamierzam przedstawić problem emigracji zarobkowej z Polski do Estonii i Łotwy w latach trzydziestych w sposób wieloaspektowy. Chcę spojrzeć na zagadnienie sezonowej emigracji zarobkowej w omawianym okresie przez pryzmat procesów politycznych, gospodarczych, społecznych, demograficznych i narodowościowych, zachodzących wówczas w regionie.

Środkiem do realizacji tego celu będą badania dokumentów i materiałów na temat emigracji sezonowej z Polski do Łotwy i Estonii (1932 – 1939). W tym celu niezbędna jest dogłębna kwerenda archiwalna w archiwach i bibliotekach w Polsce, Estonii, Litwie, Łotwie i Rosji. Na podstawie tych badań zostanie przygotowana i opublikowana monografia naukowa.